

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND
NARVA KOLLEDŽ
ÕPPEKAVA HUMANITAARAINED MITMEKEELSES KOOLIS

Karina Puškarjova
IDA-VIRUMAA KOOLIDES KASUTATAVAD EESTIKEELSE LÜHITEKSTID
HÄÄLDUSE ÕPETAMISEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja Anne Reinsoo

NARVA 2018

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Töö autori allkiri ja kuupäev

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina

Karina Puškarjova

(autori nimi)

(sünnikuupäev:

04.10.1995

---

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„IDA-VIRUMAA KOOLIDES KASUTATAVAD EESTIKEELSE LÜHITEKSTID
HÄÄLDUSE ÕPETAMISEL“,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on

Anne Reinsoo

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 31.05.2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. TEISE KEELE OMANDAMINE	7
1.1. Põhikooli riikliku õppekava nõuded	7
1.2. Kasutatavad meetodid	11
1.3. Raskused keele omandamisel	12
1.4. Keelekümbluse kui meetodi põhimõtted häälduse omandamisel	13
1.5. Õpetaja kui keelekasutuse mudel õpilastele	14
2. METOODIKA	15
2.1. Valim	15
2.2. Andmekogumise meetodite kirjeldus	15
2.2.1. Intervjuu	15
2.2.2. Tunnivaatlus	16
3. TULEMUSED JA NENDE ANALÜÜS	17
3.1. Keelekümblusklassi eesti keele tundide analüüs	17
3.1.1. Õpetajate sõnul kasutatavad meetodid	17
3.1.2. Reaalselt kasutatavad meetodid	19
3.2. Tavaklassi eesti keele tundide analüüs	21
3.2.1. Õpetajate sõnul kasutatavad meetodid	21
3.2.2. Reaalselt kasutatavad meetodid	22
3.3. Järeldused	24
KOKKUVÕTE	25
KIRJANDUS	26
LISAD	28
Lisa 1. Intervjuu küsimused	28
Lisa 2. Tunnivaatluse tabel	28
Lisa 3. Õpetajate poolt välja toodud meetodid	29
Lisa 4. Meetodid, mida küsitletud õpetajad intervjuudes ei nimetanud	31
Lisa 5. Lühitekstid	34
SUMMARY	42

Lühendid

VKEK õp = vene keelt emakeelna kõnelev õpetaja

EKEK õp = eesti keelt emakeelena kõnelev õpetaja

Sissejuhatus

Tänapäeval on suures mahus loodud erinevaid mängu, mis peaksid korrektse häälduse omandamisele kaasa aitama, aga väga vähe on uuritud seda, kui palju neist realselt kasu on ja kuidas neid paremaks muuta. Koolides, kus eesti keelt õpetatakse teise keelena, antakse lastele õppimiseks eeskätt palju reegleid ja grammatikat, hääldusele pööratakse vähem tähelepanu.

Keelekümblusprogrammi järgi õpetatakse keelt teiste õppeainete õppimise käigus ning keskendutakse õppesisule. Laste keelekasutust õppeprotsessi käigus ei kritiseerita, vigadele pööratakse vähem tähelepanu. Just sellise programmi järgi õppides tekkib lastel motivatsioon omandada keelt. Lastele antakse erinevaid ülesandeid, mis pakuvad neile huvi ja võimalusi õppida mängu kaudu. Tänu huviga tegutsemisele omandavad lapsed sõnavara, keelestruktuurid ja ka korrektse häälduse.

Töö eesmärk on selgitada välja, milliseid materjale kasutavad õpetajad eesti keele õpetamisel ning milliste mängude ja meetodite kaudu saab paremini omandada korrektset eesti keele hääldust. Eesmärk on koostada ka õpetajate kasutatavatest materjalidest näidiskogu eesti keele õigehäälduse arendamiseks.

Töö uurimisküsimused:

1. Millised eesti keele häälikud ja häälikuühendid on raskesti omandatavad vene keelt emakeelena kõnelevatele lastele?
2. Milliseid erinevusi on märgata keelekümblusklassi ja tavaklassi õpilaste eesti keele häälduses?

1. Teise keele omandamine

Praeguses maailmas, selleks, et edukalt toime tulla, peaks valdama lisaks emakeelele ka mitmeid teisi keeli, selleks on igal inimesel olemas kõik anatoomilised ja kognitiivsed eeldused (Meister 2011: 12). Keeleõpe on loomulikum ja keelt omandatakse kergemini lapseas, võrreldes keele õppimisega täiskasvanuna.

Oma uurimustes eesti keele kui teise keele omandamisest kirjutab Pool järgmist:

Eesti keele kui teise keele omandamine on alles noor, kuid perspektiivikas rakenduslingvistika valdkond. Teise keele omandamise ja kasutamise uurimist peetakse traditsiooniliselt rakenduslingvistika valdkonda kuuluvaks ning viimaste aastakümnete jooksul on see uurimissuund maailmas jõuliselt edasi arenenud (Pool 2005: 5, 8).

Teise keele omandamise igas järgus läbib õppija eelkõige vastuvõtva järgu, pärast selle loova järgu. Õpetajat kuulates püüab õppija tundmatutest väljenditest aru saada ning seejärel sobivas olukorras neid kasutada (Keelekümbluse..2009: 134).

1.1. Põhikooli riikliku õppekava nõuded

Eestis õpetatakse nii vene õppekeelega koolides kui ka keelekümbluskoolides vastavalt riiklikule õppekavale eesti keelt alates esimesest klassist.

Vastavalt põhikooli riiklikule õppekavale eristab kolmanda klassi lõpuks õpilane helisid ning häälikuid ja nende pikkust. Dramatiseeringus, ettelugemisel või muus esituses tuuakse esile tempot, hääletugevust ja intonatsiooni, selleks tehakse hääldus- ja intonatsiooniharjutusi. Harjutatakse hääldust, kohandatakse hääle tugevust vastavalt olukorrale ning jälgitakse selget hääldust tekstide esitamisel.

Õpilane kuulab õpetajaid ja teisi klassikaaslasi ning oskab toimida suulise juhendi järgi, samas kommenteerib kuuldut ning nähtut. Õpilane leiab õpetaja ettelõetud ainetekstist olulisi mõisteid ja koostab lihtsa skeemi. On võimeline hindama kaaslaste ettelugemist ühe aspekti kaudu - õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana. Suudab kuuldut ümber jutustada, olgu see muinasjutt, lühijutt lapse elust vms, jälgib dialoogi, annab tegelastele ja nende ütlustele hinnanguid.

Õpilane oskab valida sobivaid kõnetusi suhtlemisel - palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine. Selgitab ja täpsustab sõnatähendusi, laiendab aktiivselt sõnavara, leiab lähedase ja vastandtäheendusega sõna, vestleb eri teemadel sõnavara rikastamiseks, arutab paaris ja väikeses rühmas. Saab väljendada oma mõtteid terviklausetena, esitada küsimusi ning vastata neile. On võimeline jutustama kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal, lisaks sellele kirjeldama sündmusi, isikut, looma, eset jm tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Oskab ilmekalt peast

esitada tuttava luuletuse ja dialoogi. Õpetaja juhiste abil suudab tunnustavalt kommenteerida enese ja teiste töid, arutleda paaris ja rühmas. Harjutatakse keeleteadusolukordasid nagu oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Põhikooli riikliku õppekava järgi esimese kooliastme lõpuks õpilane:

- vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse sisu;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta, märkab erinevusi ja sarnasusi ning kirjeldab neid;
- leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtäheendusega sõnu;
- oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, selgitada, keelduda, vabandust paluda, tänada;
- mõtleb loole alguse ja lõpu;
- esitab peast luuletuse või lühiteksti.

Laps arendab lugemistehnikat õpetaja juhendite järgi - õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse jm. Õpitakse lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnaühendite lugemist, laps on võimeline oma ja kaaslaste lugemistehnikat hindama õpetaja juhiste alusel. Oskab oma ja õpetaja käekirjalist teksti lugeda tahvlilt ja vihikust.

Loeb jutustavat ja kirjeldavat teksti ning teabeteksti - õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord jne, lisaks sellele üksikuid tingmärke (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jne), skeeme, kaarte ja tabeleid õppekirjanduses, lasteraamatutes ning -ajakirjanduses.

Õpilane mõistab sõna, lause ja teksti sisu ning tunneb tekstis ära küsimuse, palve, käsu ja keelu, ennustab teksti sisu pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi. Jaotab teksti osadeks ning pealkirjastab tekstiosasid, koostab loetava kohta kava, skeemi, kaardi. On suuteline vastama loetu põhjal teemakohastele küsimustele, mõtlema loole algust ja lõppu ning iseloomustama tegelasi.

Õpilane oskab teha tööd tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine ning õpiku sõnastiku kasutamine. Esitab mõtestatult jutustavaid luuletusi ja proosatekste ning leiab riimuvaid sõnu. Loeb kahekõnet, valib intonatsiooni ja tempot saatelause alusel ning partnereid arvestades.

Õpilane eristab järgmisi tekstiliike: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri; tarbe- ja teabetekste: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja- ning muu meediatekst; teksti ülesehitust: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus); ilukirjandust: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Põhikooli riikliku õppekava järgi esimese kooliastme lõpuks õpilane:

- loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti mõistes;
- loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ja keeldu;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
- mõistab tabelleid, diagramme, skeeme ja tingmärke;
- on lugenud läbi vähemalt 10 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatutest;
- teab nimetada mõnd lastekirjanikku

Keelekümbluskooli 3.klassi lõpetaja suuline keelekasutus:

Õpilane:

- 1) kasutab baassõnavara, teeb mõningaid hääldus-, sõnavara ja keelestruktuurilisi vigu;
- 2) vastab küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- 3) annab küsimustele toetudes arusaadavalt edasi õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, filmi ja teatrietenduse põhisisu;
- 4) avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta, märkab erinevusi ja sarnasusi ning kirjeldab neid;
- 5) leiab väljendumiseks lähedase ja vastandtähendusega sõnu, oskab parafraseerida lauseid;
- 6) oskab suhtlusolukordades küsida, paluda, selgitada, keelduda, vabandust paluda, tänada, tehes mõningaid keelevigu;
- 7) mõtleb loole alguse ja lõpu;
- 8) esitab peast luuletuse või lühiteksti.

Lugemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) loeb nii häälega kui ka endamisi ladusalt ja teksti osaliselt mõistes;
- 2) loeb õpitud teksti ette õigesti, selgelt ja sobiva intonatsiooniga;
- 3) töötab tekstiga eakohaste juhiste alusel;
- 4) vastab suulistele ja lühikestele kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- 5) oskab koostada skeemi, pildiseeria või tabeli loetu kohta;
- 6) eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku ja keeldu;
- 7) tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna ja kirja;
- 8) mõistab tabeleid, diagramme, skeeme ja tingmärke;
- 9) on lugenud läbi vähemalt 10 eesti ja väliskirjaniku teost, kõneleb loetud raamatutest, täidab lugemispäevikut;
- 10) teab nimetada mõnda eesti ja välismaist lastekirjanikku.

Vene õppekeelega kooli eesti keele ainekava järgi algab eesti keele õppimine suulise kursusega, mis 1. klassis kestab üldjuhul 1–2 kuud. Õpilane õpib kuulamise järgi eristama eesti keelt teistest keeltest, tunnetab artikulatsioonibaasi, matkib kuulnud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Hääldusharjutusteks kasutatakse eesti pärisnimesid, kohanimed, salme jt eakohaseid tekste. Õpilane suhtleb lihtsates suhtlusolukordades (nt lühidialoog, keelemäng, laulumäng). Suulisele kursusele järgneb põhikursus, mille raames kujundatakse õpilase oskust eestikeelset kõnet kuulata, ise kõneleda, lugeda ja kirjutada. Sel kooliastmel kasutatakse keeleõppes palju praktilist tegevust ja mängu. Tähelepanu keskmes on häälega lugemine ja loetu põhjal küsimustele vastamine, vestlemine, jutustamine. Õpilane kirjutab lihtsamaid tekste (tähtpäevakaart, sünnipäevakutse jm). Õpilane omandab esimesed teadmised Eestist, rahvussümboolikast ja rahvakalendri tähtpäevadest. Keeleteadmisi omandab õpilane holofraasidena praktilise tegevuse ja mängu kaudu põhisõnavara piires. Sõnavara ja grammatikat ei harjutata kontekstist lahus.

Õpilased omandavad eesti keele hääldust kontekstis jäljendamise teel. Eraldi tähelepanu pööratakse lühikese ja pika hääliku eristamisele ning raskemate häälikute (e, õ, ä, ö, ü) hääldamisele. Esimesel kooliastmel ei käsitleta eraldi II ja III välte erisust ja poolhelilise g, b, d hääldamist.

Esimese kooliastme lõpetaja teab I kooliastme ainekavas esitatud temaatika piires sõnu, sealjuures muutuvatel sõnadel ka kaht põhilist tüvevarianti.

3. klassi lõpetaja oskab:

- 1) arusaadava hääldusega selgelt lugeda;
- 2) moodustada küsimusi, neile vastata ning toimida saadud sõnumi kohaselt;
- 3) anda teavet enda ja kaaslaste kohta õpitud sõnavara piires;
- 4) loetu, kuulatu, nähtu põhjal küsimustele vastata;
- 5) jõukohast õpitud teksti ümber jutustada;
- 6) pildi järgi jutustada;
- 7) nimetada ja kirjeldada esemeid, olendeid ja nähtusi;
- 8) teha veatut ära kirja õpikust ja tahvlilt;
- 9) moodustada lauset, kasutades lause lõpumärke ja suurt algustähte;
- 10) koostada suulist ja kirjalikku teksti õpitud sõnavara piires, kasutades õpitud käänd- ja pöörd sõnade õigeid muutevorme;
- 11) kirjutada tähtpäevakaarti, kutset.

1.2. Kasutatavad meetodid

Keel areneb paremini, kui seda aktiivselt kasutada tegevustes, kuulamisel, rääkimisel, kirjutamisel ja lugemisel. Keele omandamisel mistahes eas on toeks sõnade, väljendite visualiseerimine nii sõna, pildi kui ka kehakeele toel. Selleks, et paremini omandada keelt, aitab kordamine, parafraaseerimine, mudelite pakkumine ning ära ootamine (Kebbinau, Aja 2011: 49).

Selleks, et arendada suulist keeleoskust, peab lapsel olema võimalus keelt kuulata, korrata ning tugevdada varem õpitut. Lapsel peab olema julgus riskida, siis on ta aktiivsem ja teeb palju koostööd (Keelekümbluse...2009: 148-149).

Üheks parimaks meetodiks keeleõppes on mängud. Mängud on tõhus õppimisvahend, kuna need pakuvad õpilastele hüpoteetilisi võimalusi, kus nad saavad leida alternatiivseid lahendusi ilma riskita (Martinson and Chu 2008: 478). Õppimise protsess peaks olema huvitav, lihtne ja lõbus. Samuti peaks see vastama igapäevatööle ja töökeskkonnale, et saavutada optimaalseid tulemusi (Pivec & Dziabenko 2010: 1). Teise keele õppija eesmärgiks on rääkida oskuslikult ja iseseisvalt erinevates olukordades ning mängud saavad seda soodustada (Talak-Kiryk 2010: 6).

Veel üks tõhus meetod on igapäevane valju häälega lugemine, see on tähtis keelekümblusprogrammi osa. Tänu sellele saavad lapsed suurendada oma sõnavara ja imiteerida fraase, intonatsiooni ja hääldust.

Samuti aitab korrektse häälduse omandamisele kaasa laulmine. Laulud on alati olnud keeleõppe vahendiks (Methodology...2000: 58). Lapsed õpivad rõõmuga ja julgelt selgeks erinevaid laule, mis aitavad paremini kuulda helisid, intonatsiooni, rütmi ja keelemustreid. Õpitud laulusõnu ja lausekonstruktsioone hakkavad õpilased kasutama omavahelise suhtlemise käigus nii klassis kui ka väljaspool seda. Regulaarne laulmisaeg aitab õpitavat keelt elavdada (Keelekümbluse...2009: 151-152).

Lisaks sellele on meetodina tõhusad draamaharjutused (rollimäng, nukuetendused, sõrmemängud, kooris lugemine, jutustamine, simuleerimine, kollektiivsed mängud, dialoogid ja näidendite ettevalmistamine), mis laiendavad õpilaste keelekasutust ja stimuleerivad loovat mõtlemist. Õppetöö alguses ja uute meetoditega tutvumise ajal on mõned õpilased häbelikud ega soovi draamaharjutustest osa võtta, kuid usalduslikus õhkkonnas hakkavad ka sellised lapsed end vabalt tundma ja neile pakub see rõõmu.

Mängud ja draamaharjutused pakuvad avastamisvõimalusi ning tänu sellele saavad õpilased kasutada uut sõnavara ja arendada riskimisjulgust (Keelekümbluse...2009: 148-155).

1.3. Raskused keele omandamisel

Tihti on keele omandamise takistuseks see, et õpetajad pööravad suurt tähelepanu lapse vigadele ning seejärel lapsel kaob huvi ja motivatsioon hääldamist õigesti omandada.

Alguses tuleb vead ära parandada vaid juhul, kui need moonutavad infot või muudavad sõnumi valeks, kui aga viga ei häiri arusaamist, pole tarvis seda kohe parandada (Keelekümbluse...2009: 138).

Samuti on keeleõppes üldiselt, ja ka õige häälduse omandamisel takistuseks piisava ettevalmistuse ja oskustega õpetajate nappus. Kuna keelekümblusprogrammi kasutatakse üha enamates koolides, vajatakse üha suuremat arvu õpetajaid, kes oleksid läbinud spetsiaalsed kursused, kuid selliste inimeste arv on piiratud. Isegi kui õpetajal on vajalikud oskused, ei tähenda see, et ta on valmis töötama keelekümblusprogrammi järgi (Mehisto, Frigols, Marsh 2010:24-26).

Mõnedes uuringutes on kirjutatud, et vaatamata sellele, et koolis läbivad õpilased edukalt keelekümblusprogrammi, ei kasuta nad õpitut väljaspool kooli. Ühed on arvamusel, et koolis õpitut lapsed lihtsalt ei suuda tavaellu üle kanda, teised arvavad aga, et programmi

järgi ei omandatud piisavat taset, et reaalses keelekeskkonnas toime tulla (Asser 2003: 43).

Lisaks eespool öeldule, keelekümblusprogrammide abil ei saavutata sihtkeeles emakeele kõnelejate omaga sarnast keeleoskust. Tavaliselt tekib selline ebakõla, kui kool ja seda haldav institutsioon ei anna lastevanematele piisavalt informatsiooni saavutatavatest tulemustest või siis põhjuseks on see, et kool püstitab ebarealistlikke oodatavaid tulemusi (Asser 2003: 43).

1.4. Keelekümblyuse kui meetodi põhimõtted hääliduse omandamisel

Keelekümblyusemetoodika järgi peab laps alguses keelt kuulama, seejärel kõnelema ning mõne aja pärast hakkab laps ka lugema ja kirjutama. Suuline kõnekeel on lugema ja kirjutama õppimise aluseks ning seepärast on oluline seda juba varases eas hoolikalt ja tähelepanuga õpetada. Sellise programmi õnnestumine oleneb suuresti just suulise keeleoskuse aktiivsest arendamisest (Keelekümblyuse...2005: 139).

Keelekümblyuseprogrammi põhimõtteks on õpetada teist keelt muude õppeainete õppimise käigus. Lapsi ümbritsetakse õpitava keelega ning antakse neile selliseid ülesandeid, mis pakuvad neile huvi (Keelekümblyuse...2009: 111).

Eesti keelekümblyuseprogrammi eesmärgiks on luua õpilastele sobivaid tingimusi, et nad saaksid omandada eesti keele funktsionaalse oskuse, mõistaksid ja väärtustaksid nii vene kui ka eesti kultuuri ning oleksid edukad ka teistes ainetes (Kebbinau, Aja 2011: 9).

Keelekümblyuseklassi õpetaja peab kõnelema vaid kümblyusekeeles. Paljud lasteaiad ja koolid peavad oluliseks põhimõtet *üks õpetaja – üks keel*. Täieliku varase keelekümblyuse programmide eesmärgid on:

- 1) kümblyusekeele funktsionaalne valdamine;
- 2) emakeeleoskuse samaväärne areng nende õpilastega võrreldes, kes ei osale keelekümblyuseprogrammis;
- 3) aineteadmised samaväärselt nende õpilastega, kes ei osale keelekümblyuseprogrammis;
- 4) oma kultuuri ja kümblyusekeelega seotud kultuuri(de) väärtustamine.

Keelekümblyuseõpetajad peavad looma soodustava õhkkonna, et lastel oleks mugav ja huvitav keelt õppida. Samas kasutatakse rohkesti žeste ja kordusi, kuna pööratakse suurt tähelepanu suhtlusoskustele (Mehisto, Frigols, Marsh 2010:21-22).

1.5. Õpetaja kui keelekasutuse mudel õpilastele

Senini on just Eestis vähe uuritud õpetajaid kui eeskuju, mujal on tehtud palju erinevaid uuringuid selles valdkonnas. Õpetaja kui keelekasutuse mudel õpilastele on üks tähtsamatest aspektidest keeleõppes.

Õpetaja roll on väga oluline, kuna õpilane omandab keelt just õpetaja korrektse keelekasutuse kaudu, sel ajal ei avaldata survet ja vigu ei parandata, õpetaja aitab seda omandada parafraseerimise abil, korrates õpilaste vääri, lõpetamata või ebasobivaid lauseid õigete vormidega, ning seob suhtlusalale rutiintoimingutega (Rannut 2003: 35).

Mart Rannuti (2003: 35) sõnul tuleb keelt arendada suuremate kõnevoolu segmentide - sõnade ja lühifraaside - kaudu, mitte üksikhäälikute, tähtede, noopide või silpide kaudu

2. Metoodika

2.1. Valim

Valimi kirjeldusest peab selgelt nähtuma, milliste tunnustega ja milline hulk objekte populatsioonist valimisse eraldatakse. Samuti peab selguma valimi koostamise viis ehk asjakohased metoodilised protseduurid.

Vaatlusandmed on nelja erineva klassi kohta kolmest koolist – üks Narva üldhariduskool, kus töötatakse keelekümblusprogrammi alusel ja kaks vene õpekeele kooli Narvas, iga klassi vaatlus kestis kaks päeva.

Uuriti eesti keele tunde, uuritavateks olid eelkõige õpilased ja õpetajad. Otsustati uurida just kolmandate klasside õpilasi, kuna esimese kooliastme lõpuks peab lastel juba olema väljakujunenud hääldus.

Intervjuu teema oli õpetajatel eelnevalt teada, kuid ei olnud täpsustusi, millised küsimused tulevad. Tunnivaatluste ja intervjuude alguses oli kinnitatud õpetajate ja õpilaste anonüümsus, kogutud andmeid kasutatakse vaid käesoleva uurimuse tarbeks.

2.2. Andmekogumise meetodite kirjeldus

Antud töö kirjutamisel oli kasutatud kahte andmekogumise meetodit, esimene etapp oli suuline intervjuu õpetajatega ning seejärel iga klassi tundide vaatlus kahe päeva jooksul. Selline kvalitatiivne juhtumiuuring on oluline, kuna saab võrrelda õpetajate sõnul kasutatavaid meetodeid ja realselt kasutatavaid meetodeid.

2.2.1. Intervjuu

Intervjuu on üks sagedamini kasutatavaid andmekogumismeetodeid. See võimaldab uurimisega jõuda varjatumatesse valdkondadesse, mis pole kättesaadavad ei vaatluse ega küsimustikega.

Intervjuu eesmärk oli teada saada, milliseid meetodeid ja milliseid õppematerjale, tekste, kasutavad õpetajad lastele õige häälduse õpetamisel, millised on kõige sagedasemad probleemid ning kuidas saab õpilasi vajaduse ilmnedes korrigeerida. Lisaks sellele oli oluline kuulata õpetajate öeldut ja seejärel võrrelda saadud teavet konkreetsete vaatlustulemustega.

Intervjuud viidi läbi Narva linnas 2018. aasta veebruaris ja märtsis. Ette oli valmistatud 7 küsimust, millele õpetajad vastasid enne tundide vaatlust. Iga intervjuu kestis

15-20 minutit, need viidi koolides läbi vahetundide ajal, rahulikus õhkkonnas. Intervjuude ajal täpsustas töö autor küsimuse sisu ja vajadusel sõnastas küsimuse ümber. Enne intervjuude algust küsiti igalt õpetajalt luba selle salvestamiseks diktofonile, keegi nendest ei olnud vastu, intervjuueeritavate anonüümsus oli kinnitatud ning helisalvestusi kasutatakse vaid antud uurimistöö kirjutamisel.

Poolstruktureeritud intervjuu valiti uurimisinstrumendiks, kuna selles on võimalik küsimusi paindlikult sõnastada, töö autor saab vastata erinevatele intervjuueeritava küsimustele ja vajaduse korral neid ümber sõnastada. Saab lisada ka täpsustavaid küsimusi, kui selleks tekib vajadus. Oluline on ka võimalus intervjuud salvestada, et edaspidi oleks nendega töötamine täpne ning vastused oleksid käsitletud adekvaatselt.

2.2.2. Tunnivaatlus

Tunnivaatlused viidi läbi Narva linnas 2018. aasta veebruaris ja märtsis. Tunde vaadeldi eesmärgil jälgida reaalselt tööd õpilastega, teha tähelepanekuid, kas õpetaja rakendab meetodeid ja õppematerjali, mida ta intervjuu käigus nimetas. Tunnivaatluse käigus täiendas töö autor vaatluse tabelit (*Lisa 2. Tunnivaatluse tabel*), lisades sinna tähelepanekuid ja märkmeid. Uurimuse seisukohalt on oluline tuvastada, kas ettevalmistus konkreetse klassiga töötamiseks, meetodite ja õppematerjali valik töös õpilastega toimib. Vaatluse käigus olid tähelepanu all:

1. Kasutatavad meetodid
2. Häädusele tähelepanu pööramine
3. Vale hääduse korrigeerimine
4. Kasutatud materjal

3. Tulemused ja nende analüüs

Peatükis kirjeldab töö autor saadud tulemusi ning seejärel võrdleb neid. Nii keelekümblusklassi kui ka tavaklassi eesti keele õppetundide ja õpetajaga tehtud intervjuu analüüsi esitatakse kahes etapis. Kõigepealt kirjeldatakse õpetajatega tehtud intervjuudest saadud teavet ja teises etapis analüüsitakse intervjuudes öeldu ja vaatlustulemuste kokkulangevust või erinevust – kas ja mil määral õpetajad kasutavad meetodeid, mida nad nimetasid intervjuud andes.

3.1. Keelekümblusklassi eesti keele tundide analüüs

3.1.1. Õpetajate sõnul kasutatavad meetodid

Küsitleti kahte õpetajat keelekümblusprogrammi alusel töötavast koolist, ühe küsitletud õpetaja emakeel on eesti keel, teise õpetaja emakeel on vene keel, kuid ta õpetab lapsi juba rohkem kui 15 aastat eesti keeles.

Eesti keelt emakeelena kõneleva õpetaja (edaspidi EKEK õpetaja) sõnul ei pöörata juba kolmandas keelekümblusklassis spetsiaalset, korrigeerivat tähelepanu õpilaste eesti keele hääldusele, kuid ikkagi nad kordavad sõnu, õpetaja korrigeerib õpilaste hääldust kaudselt, andes eeskujut, julgustades matkima. Õpetaja ei juhi õpilaste hääldusvigadele tähelepanu neid parandades, et ei tekiks kartust ja tõrget eesti keele suhtes. Konkreetseid harjutusi ei tehta. Juhul, kui emakeelena vene keelt kõnelev laps hääldab mõnda häälikut valesti, ei loe õpetaja seda veaks, ei hakka seda eraldi korrigeerima. Rutiinsed tegevused on head keeleharjutused, lapsed osalevad hommikuringis, vastavad küsimustele: „*Mis päev täna on? Kes täna kõneles kooliraadios?*“ jne. EKEK õpetaja sõnul on üks põhjus, miks õpilastel on probleemid õige häälduse omandamisel see, et lapsed tulevad kooli venekeelsest lasteaiast. Isegi juhul, kui nad tulevad keelekümblusrühmast, ei ole keelekümblusrühma õpetaja üldjuhul eesti keele kandja ja on õpetanud lapsed valesti hääldama. Eesti keelt emakeelena kõnelevaid õpetajaid, kes oskaksid lastele korrektset hääldust õpetada, on lasteaedades suhteliselt vähe ning sellest tulenevad harjumuspäraseks saanud hääldusvead. EKEK õpetaja sõnul on tal kergem töötada lastega, kes ei ole veel eesti keelt õppinud, võrreldes nendega, kes on õppinud seda valesti. Esimeses klassis võib olla väga raske töötada lastega, kes on omandanud ebakorrekse häälduse, nad vaikivad, ei ütle ühtegi sõna, kuid juba teises või kolmandas klassi on nad väga töökad ja võimekad, jõuavad keeleõppes järgi ka lastele, kelle emakeel on eesti keel. Üks põhimõte õppetöös on see, et kellegi vigu ei tõsteta esile, kedagi ei naeruvääristata ning seepärast lastel ei ole hirmu eesti keele kasutamise ees. EKEK

õpetaja sõnul on eesti keele omandamisel probleem ka see, et kolmanda õppeaasta lõpuks omandavad lapsed eesti keele häälduse võrdlemisi heal tasemel, kuid alates neljandast klassist algab õppetöö mõnes aines vene keeles ja omandatud eesti keele õigehääldus võib ära kaduda. Samuti pole Narvas keelekeskkonda, kus laps saaks väljaspool kooli keelt kasutada. Keele korrektse omandamise seisukohalt on väga tähtis, et laps saaks olla õpitava keele keskkonnas, samuti on väga oluline, et õpetaja kasutaks ja hääldaks õpitavat keelt õigesti.

Keelekümblusklassis on olemas ka abiõpetaja ning kaks õpetajat suhtlevad omavahel eranditeta eesti keeles. Sellisel moel on nad lastele eeskujuks, et klassis kõneldakse ainult eesti keeles. Eeskuju toel räägivad ka lapsed omavahel vaid eesti keeles, isegi rühmatöö ajal või millegi üle arutlemisel. Õpilased ise teevad mõnikord tunni ajal teistele märkusi, kui kuulevad venekeelset juttu. Klassis loomuliku keelekasutusõhkkonna loomise nimel harjutatakse väga palju, oluline on hoiak, et see on eesmärk, mitte sundus.

Lisaks õppetundides tehtavale saab õpilasi motiveerida tunnivälise tegevusega – koolis toimuvad erinevad luuletuste lugemise võistlused, millest tehakse videosalvestused ning seepärast lapsed harjutavad kodus, nad püüavad.

Vene keelt emakeelena kõneleva õpetaja (edaspidi VKEK õpetaja) sõnul kasutab ta rohkesti harjutusi, mis on suunatud just korrektse häälduse omandamisele, näiteks erinevaid liisusalme vaid esimeses klassis esimesel poolaastal. VKEK õpetaja otsib ise erinevaid harjutusi, kuna keelekümblusõpikute jaoks ei ole helisalvestusi, mida saaks kuulata või harjutusi, mis on suunatud korrektse häälduse omandamisele. Kolmandas klassis kordavad õpilased õpetaja sõnu. Juhul, kui laps on valesti hääldanud, siis õpetaja palub korrata. Eriti pööratakse tähelepanu sõnalõppude kordamisele, näiteks *-le, -le, emale*, kui lõpp ei tule hästi välja, rõhutab õpetaja seda. Lisaks sellele kasutab VKEK õpetaja meetodina luuletuste pähe õppimist. Kõige suurem probleem, mida ta on märganud, on *-te* nõrgendamine, mis tuleneb vene keele mõjust. Näiteks eestikeelset sõna *matemaatika* hääldavad mõned õpilased vene keele päraselt *математика* – õpetaja on selle tähe kombinatsiooni hääldamise korrigeerimisega korduvalt tööd teinud. Probleemsed on ka pikad häälikud – eestikeelsetes sõnades hääldavad õpilased lühidalt seal, kus on vaja pikka häälikut. Õpilastel on raske omandada vokaalide õigehääldust, näiteks pikk *õ, ä, ü, ö*, sellistes sõnades, kus kirja pildis *j*-i ei ole, aga lapsed hääldavad seda sõnas, näiteks *püüan, müüakse* jne. Üldiselt aktsent on märgatavalt suur, õigehäälduse omandamiseks ei tehta piisavalt tööd. Varasematel aastatel oli koolis eesti keelt kõnelev logopeed, kellest oli VKEK õpetaja arvates palju kasu, nüüd teda ei ole. Keelekeskkonna puudumine on suur probleem, õpilased ei kuule eesti keelt reaalses

kasutuses. Isegi kui on võimalus kuulata eestikeelset kõnet või vaadata animafilme, tehakse seda väga vähestes perekondades. Lisaks sellele on õigehäälduse õpetamisel ja omandamisel takistus ka see, kui õpetajal endal ei ole eesti keele hääldus korrektne. VKEK õpetaja töötab selles koolis juba rohkem kui 15 aastat ning tema arvates on viimaste aastate jooksul õpilaste eesti keele hääldus paranenud, lasteaedades tehakse praegu rohkem tööd. Mõnikord on õpetaja pöördunud vene keelt kõneleva logopeedi juurde, kui õpilane ei ole olnud suuteline mõnd sõna välja ütleva, et saada selgust, kas lapsel võivad olla logopeedilised probleemid emakeeles, millest tulenevalt õpilane ei ole võimeline teatud häälikuid v häälikuühendeid õigesti hääldama. Õpetajal ei ole õppeplaanis piisavalt aega, et pöörata tähelepanu just hääldusele eraldi, ta teeb seda, kui ilmneb vajadus. Kasutatakse erinevaid lühitekste, mis kaudselt aitavad parandada hääldust (*Lisa 5. Lühitekstid*).

3.1.2. Reaalselt kasutatavad meetodid

Selleks, et teada saada, milliseid meetodeid kasutavad õpetajad õige häälduse õpetamisel ja kuidas nad reageerivad laste valele hääldusele, toimusid tundide vaatlused. Tunnivaatluste nädal oli väga sündmusterohke – koolis oli emakeelenädal, milles osalesid nii õpetajad kui õpilased.

Tunnivaatlustel oli näha, et EKEK õpetaja korrigeeris õpilaste hääldusvigu kaudselt, eraldi sellele tähelepanu ei pööratud. Konkreetseid harjutusi häälduse omandamiseks ei tehtud, kui laps hääldas mõnda häälikut valesti, ei pööranud õpetaja sellele eraldi tähelepanu. Lapsed olid väga julged ja kõik võtsid aktiivselt tunnist osa. Oli näha, et lapsed, kelle emakeel on vene keel, olid võrdsed nende lastega, kelle emakeel on eesti keel. Keegi lastest polnud naeruväeristatud, seega lastel polnud hirmu eesti keele kasutamise ees. Õpetaja kasutas rutiinseid tegevusi, kõik lapsed osalesid hommikuringis, kus ise jutustasid, mis päev täna on, kes kõneles kooliraadios jne. Klassis oli ka abiõpetaja, kellega EKEK õpetaja kõneles vaid eesti keeles ning nemad olid omavahelise eestikeelse suhtlusega lastele eeskujuks. Eeskuju toel rääkisid lapsed omavahel vaid eesti keeles, nii rühmatööde ajal kui ka millegi üle arutlemisel. Õpilased tegid isegi kaaslastele mõnikord märkusi, kui kuulsid venekeelset juttu. Samas õpilased tugevdasid ja kinnistasid varem õpitud.

EKEK õpetaja kasutas ka valju häälega lugemise meetodit, kuigi intervjuu ajal ta seda kasutatava meetodina ei maininud. See on üks tõhusamatest meetoditest, mida saab kasutada korrektse häälduse omandamisel ning samal ajal on see üks tähtsamatest

keelekümbelprogrammi osadest, kuna tänu sellele saavad lapsed suurendada oma sõnavara ning lisaks sellele imiteerida fraase, intonatsiooni ja hääldust.

Samuti kasutati õppemeetoditena jutustamist, kooris lugemist ja ka erinevaid dialooge, mis on draamaharjutustest ühed tõhusamad, laiendades õpilaste sõnavara ja keelekasutussituatsioone ning stimuleerides loovat mõtlemist. Samas said õpilased kasutada uut sõnavara ning arendada riskimisjulgust. Jutustamise, kooris lugemise ja dialoogide ajal tundsid lapsed end vabalt ning neile pakkus see tegevus huvi, kuna klassis oli usalduslik õhkkond.

Tõsiasi, et EKEK õpetaja neid meetodeid intervjuus ei maininud, viitab nende meetodite loomulikkusele ja iseenesestmõistetavusele õppetöös. Need on kõige tõhusamad ning õpetajad ei loe neid eraldi meetoditeks.

Kui töö autor läks vaatlema teise keelekümbelklassi tööd, oli märgata, et lapsed esmalt häbenesid ning ei olnud eriti jutukad ega aktiivsed, kuid väga lühikese aja pärast juba unustasid, et klassis on külaline ja hakkasid aktiivselt tunnist osa võtma.

VKEK õpetaja palus lastel tihti etteõeldud sõnu korrata, kui lapsed olid midagi valesti hääldanud. Õpetaja pööras eraldi tähelepanu laste hääldusele ja ka sõnalõppude kordamisele, kui õpilaste hääldus ei olnud korrektne. Õpetaja suhtles lastega, rääkides aeglaselt ja selgelt, et õpilased saaksid kõigest aru. Mõnel lapsel esinesid ka grammatilised vead, kuid hääldus oli üsna korrektne.

Rühmatööde ajal vestlesid lapsed omavahel peamiselt vene keeles, eriti kui õpetaja seda ei kuulnud. Kui õpetaja käis klassis ringi ning küsis, kas mõnel grupil on tekkinud küsimusi või vajavad nad juhendamist, kõnelesid lapsed õpetajaga juba eesti keeles. Grupitöös tehtut esitades, kui mõni õpilane unustas eestikeelse sõna, aitasid teda teised õpilased. Vaid siis, kui ka teised õpilased vajalikku sõna ei teadnud, sekkus õpetaja ning aitas. Luuletusi kui õppematerjali lapsed vaadeldud tundides ei lugenud.

Intervjuu ajal mainis õpetaja, et õpetajatel, kes ei ole keelekandjad, ei ole eesti keele hääldus korrektne. Seega oli märgata ka mõned õpetaja vead, näiteks sõna *Helsingi* asemel oli *Helsinki*. Võrreldes EKEK õpetajaga, esinevad VKEK õpetajal mõned üksikud hääldusvead.

VKEK õpetaja kasutas tundide ajal mängu, mida ta kasutatava meetodina intervjuus ei maininud. Mängud on üks efektiivsematest õppimisvormidest, mängud pakuvad lastele hüpoteetilisi võimalusi ning nad ise peavad leidma lahendusi. Oli näha, et õppimise protsess on haarav, rõõmurohke ja kerge. Mängud saavad soodustada sõltumatu ja oskusliku kõnet arengut.

Nagu EKEK õpetaja, kasutas ka VKEK õpetaja häälega lugemist, tänu millele said lapsed suurendada oma sõnavara ning matkida fraase, intonatsiooni ja artikulatsiooni.

Lisaks sellele, väikese puhkepausi ajal lapsed laulsid. Oli näha, et lapsed õpivad erinevaid laule meeleldi ja kartuseta. Laulud ja laulmine on alati olnud keeleõppe vahendiks. Tänu lauludele kuulevad lapsed erinevaid helisid, intonatsiooni, rütmi ja keelemustreid ning see aitab õpitavat keelt elavdada. Tulemused on kirjeldatud tabelitena (*Lisa 3. Õpetajate poolt välja toodud meetodid ja Lisa 4. Meetodid, mida küsitletud õpetajad intervjuudes ei nimetanud*).

3.2. Tavaklassi eesti keele tundide analüüs

3.2.1. Õpetajate sõnul kasutatavad meetodid

Küsitleti kahte õpetajat, kes töötavad tavaklassides eesti keele õpetajatena. Mõlema eesti keele õpetaja emakeel on vene keel.

Esimese õpetaja (edaspidi VKEK õp 1.) sõnul kasutab ta eesti keele õpetamisel rohkesti laule, luuletusi ja erinevaid salme, kuna need aitavad omandada õiget hääldust ning elavdavad keeleõpet. Eesti keele õige häälduse omandamise takistuseks on tema arvates venekeelsete õpilaste logopeedilised probleemid emakeeles. Õpilastel on raske omandada vokaalide õigehääldust, näiteks: *õ, ä, ü, ö*, ühendites *jõe, jõu*, silpides *li, ni, si, ti, di*, on palatalisatsioonivead. Esinevad ka rõhuvead, aga häälikuvead domineerivad. Korrektne hääldus sõltub õpilasest, mõnel õpilasel on korrektne hääldus, mõnel ei ole. VKEK õp 1. arvates on hääldus üldjoontes heal tasemel ning see on viimase aja jooksul paranenud. Mõned õpilased tulevad kooli ja neil puudub märgatav vene aktsent. Juhul, kui hääldus ei ole korrektne, kasutatakse parandusi, palutakse sõna korrata, õpetaja hääldab lastega kaasa. Lisaks sellele loetakse erineva intonatsiooniga luuletusi. Eriti pööratakse tähelepanu õigele hääldusele uute sõnade, luuletuste ja laulude õppimisel. Puhkepauside ajal tehakse hääldusharjutusi.

Teise õpetaja sõnul (edaspidi VKEK õp 2) kasutab ta rohkesti laule, kuna need aitavad omandada korrektset eesti keele hääldust. Lisaks sellele korratakse sõnu kooris mitu korda. On olemas palju kuulamistekste, mida kasutatakse ning pärast nende lugemist, kui õpetaja märkab, et laps on hääldanud mõnda häälikut või häälikuühendit valesti, palub ta seda korrata ning seejärel toob ka teisi näiteid nende ühendite või häälikutega. Kõige rohkem probleeme on vokaalide *õ, ä, ö, ü*, õigehääldusega, lisaks sellele on raske õpetada pehmemdama e palataliseerima *l, t, m*-i. Sõnarõhu korrigeerimise vajadust, valet rõhku kolmandas klassis enam arvukalt ei esine, sellised vead tulevad ette peamiselt esimeses

klassis. Mõnedel lastel tekib raskusi liitsõnade hääldamisel, eriti kui nendes on ülipikad täishäälikud või diftongid. Liitsõnades esinevate vigadega töötatakse, kuid isegi kui õpetaja mõneks ajaks sellele rohkem tähelepanu pöörab, jäävad vead korduma. Tavaliselt on lastel, kes selliseid vigu korduvalt teevad, raskusi ka emakeeles lugemisega. Korrektssele hääldusele pöörab VKEK õp 2 tähelepanu õpilaste suulistes vastustes, eriti kui tegu on luuletuste, ümberjutustamise, hindede lugemisega. Õpetaja hindab ja kiidab kõige paremini esinejaid. Kommentaarides kirjutab õpetaja, et laps sai ülesandega hästi hakkama ning hääldus oli ka suurepärane. Viimaste aastate jooksul ei ole VKEK õp 1 sõnul eesti keele oskustes oluliselt midagi muutunud, on vaid märgata, et lapsed, kes tulevad lasteaiast, kus on keelekümblusrühmad, räägivad paremini ning on julgemad. Õpetaja sõnul ei ole paljudel lastel kerge lugema õppida ning nad hakkavad võrreldes teistega, nii eesti kui vene keeles hiljem lugema. Juhtub, et vanemad, püüdes last aidata, õpetavad midagi valesti ning pärast on õpetajal valesti õpitud raske korrigeerida. Igas tunnis loevad lapsed häälega ning vajadusel palub õpetaja lapsel kuuldavalt korrata seni, kuni lapse hääldus on parem, alles siis minnakse ülesandega edasi.

3.2.2. Reaalselt kasutatavad meetodid

Vaatluse tulemusena selgus, et VKEK õp 1 räägib eesti keelt tugeva vene aktsendiga, seega ei saa ta olla lastele heaks eeskujuks õigehäälduse õppimisel. Intervjuus mainis ta, et kasutab rohkesti laule, luuletusi ja erinevaid salme, kuna need aitavad omandada õiget hääldust ning elavdavad keeleõpet. Vaatluste ajal ei näinud töö autor nendest meetoditest ühegi kasutamist. Tundide ajal rääkis õpetaja rohkem vene kui eesti keeles, eriti seletamisel, lapsed esitasid küsimusi oma emakeeles ning mõnikord isegi vastasid õpetaja küsimustele, mis eeldas eesti keeles vastamist, vene keeles.

Õpetaja kirjutas tahvlile järgmist:

Ma olen   Me oleme

Sa oled   Te olete

Ta on   Nad on

Mõned lapsed ei olnud suutelised seda tahvlilt lugema. Kui õpetaja oli kirjutatu tahvlit kustutanud, olid väga vähesed suutelised seda peast õigesti kordama. Õpetaja ei andnud õpilastele võimalust järele mõtelda ja öeldut korrigeerida, ütles ise õige vormi ja läks edasi.

Esimese vaatlustunni ajal tegeleti verbidega, *olema – tulema – minema*. Õpetaja palus lastel neid pöörata ning kõige sagedamini oli vastuseks *ta oleb, ta mineb*. Mõningaid vormivigu õpetaja isegi ei parandanud, näiteks üks õpilastest ütles *ma tuleb* ja õpetaja ei

pööranud sellele tähelepanu. Paljud õpilased lugesid silphaaval, lapsed ei olnud aktiivsed, oli näha, et tegevus ja õppetöö sellises vormis ei pakku neile huvi ning neid, kes ise oleksid tahtnud vastata, ei olnud.

Vaatluse tulemusena saab väita, et õpilastel on raske hääldada vokaale *õ, ä, ö, ü*, ning silpides *li, ni, si, ti, di on* palatalisatsioonivead, esinevad ka rõhuvead.

Intervjuus ütles VKEK õp 1, et mõnel õpilasel on eest keele hääldus korrektne ning et viimaste aastate jooksul on see üldiselt paranenud. Töö autor ei märganud vaatluse jooksul ühtegi õpilast, kelle eesti keele hääldus oleks olnud korrektne.

Puhkepauside ajal oli töö autor klassis ning sellel ajal ei tehtud ühtegi hääldusharjutust, kuigi intervjuus väitis VKEK õp 1, et puhkepauside ajal ta neid teeb.

Nii nagu VKEK õ 1, rääkis ka VKEK õp 2 eesti keelt märgatava vene aktsendiga ning vaadeldud tundides pööras ta keeleõpetusest rohkem tähelepanu laste probleemsele käitumisele, isegi kui tegemist oli piasasjadega. Selgituseks ütles õpetaja pärast tunnivaatlust, et teisiti ta õpilastega töötada ei saa, kuna nad ei võtaks ilma õpetaja pideva distsiplineeriva hoiakuta tunnist üldse osa.

Eesti keele hääldusele ei pööratud tähelepanu. Õpetaja luges ette ülesanded, mida õpilased pidid täitma ning seejärel tõlkis öeldu vene keelde. Kõik tööga seotud selgitused ning tähelepanekud tegi ta vene keeles.

Näiteks ütles õpilane *ma soon*, mitte *ma sõön* ning õpetaja ei reageerinud sellele kuidagi.

Lisaks sellele esinesid õpetaja kõnes vead, nagu näiteks *Mina ka rõõm teid näha!*

Kolmanda klassi jaoks oli korraka kasutusel liiga palju erinevaid töölehti ning seepärast lapsed ei jõudnud õigeid vastuseid leida ja õpetaja ütles neile ette, lapsed peamiselt vaikisid.

Tunni ajal kasutas õpetaja ka mängu, kuid kõik juhised mänguks andis õpetaja vene keeles ning mängu lõpus ütles õpetaja *Nii, карточки на край стола, я беру*. Teise mängu reegleid seletas õpetaja eesti keeles, kuid lapsed ei saanud aru, mida on vaja teha. Seejärel seletas õpetaja vene keeles. Õpetaja kasutab õppetöös mängu, mis on keeleõppes toimiv meetod, kuid saab öelda, et keele õppimisel nähtud mängudest kasu ei ole, kuna õpetaja seletused ja mänguline tegevus kulgeb mitte õpitavas, vaid laste emakeeles. Võimalikke optimaalseid tulemusi ei saavutata, lapsed ei kasuta õpitavat keelt erinevates olukordades iseseisvalt. Kirjeldatud viisil ei ole mängude kasutamine õppetegevuses arendav.

Intervjuus mainis õpetaja, et kasutab ka kuulamistekste, kuid tunnivaatluste ajal te seda ei teinud.

Vaadeldud tundides oli töö tempo väga kiire, oli mulje, et tunnist võtab osa vaid õpetaja, mängudele andis ta liiga vähe aega, lapsed ei olnud jõudnud veel midagi teha, kui õpetaja

mängu juba katkestas, samuti oli aega vähe töölehtedega töötades. Töölehtede täitmiseks andis õpetaja aega vähe ning ütles vastused lastele ette, tehes ka seda nii tempokalt, et õpilased ei jõudnud vastuseid kirja panna.

Uurimistöö autor märkas, et lapsed osalevad tunnis väga vähe, eesti keeles ütlesid nad tunni jooksul vaid mõned laused, millest paljud korrati õpetaja etteütlemise järgi. Õpilased ei olnud võimelised iseseisvalt lauseid koostama. Tunnis loeti eestikeelseid tekste, mille kohta õpilased esitasid küsimused vene keeles. Tundide ajal olid õpilased väga lärmakad, õpetaja tegeles pidevalt õpilaste distsiplineerimisega.

Olukorras, kui VKEK õp 2 palus õpilastel vastata ning õpilased vastasid aeglaselt või vastused ei olnud lususad, ütles õpetaja vastuse ning läks tunniga kohe edasi. Tulemused on kirjeldatud tabelitena (*Lisa 3. Õpetajate poolt välja toodud meetodid ja Lisa 4. Meetodid, mida küsitletud õpetajad intervjuudes ei nimetanud*).

3.3. Järeldused

Tuleb tõdeda, et keelekümblusklassi ja tavaklassi õpilaste hääldus on kvalitatiivselt erinev. Keelekümblusklassides vestlevad õpilased omavahel eesti keeles isegi rühmatööde ajal ning teevad teistele märkusi, kui kuulevad venekeelset juttu. Klassis on olemas ka abiõpetaja, kellega klassijuhata räägib taotluslikult ainult eesti keeles ning seega on nad lastele eeskujuks, et tunni ajal räägitakse vaid eesti keeles. Kõik see ei toimu sunniviisil, lapsed on sellise töökorraldusega harjunud.

Tavaklassides räägivad õpilased omavahel peamiselt vene keeles, kuna õpetaja on andnud sellise eeskju. Vaadeldud venekeelsete koolide klassides õpetavatel õpetajatel on märgatav vene aktsent. Töö korralduslik pool ja seletused andis õpetaja peamiselt vene keeles, seega õpetaja ei andnud lastele eeskju eesti keele tunnis eesti keeles rääkimiseks. Tavaklassi õpilastel on raskusi lausete ülesehitamisega, nad ei suuda oma mõtteid õpitavas keeles väljendada.

Keelekümbuskoolis pööratakse tähelepanu sõnalõppude kordamisele, näiteks *-le, -le, emale*, kui lõpp ei tule hästi välja, rõhutab õpetaja seda. Üheks probleemiks, mis oli mainitud on *-te* nõrgendamine, mis tuleneb vene keele mõjust. Näiteks eestikeelset sõna *matemaatika* hääldavad mõned õpilased vene keele päraselt *математика* – õpetaja on selle tähe kombinatsiooni hääldamise korrigeerimisega korduvalt tööd teinud. Probleemsed on ka pikad häälikud – eestikeelsetes sõnades hääldavad õpilased lühidalt seal, kus on vaja pikka häälikut. Õpilastel on raske omandada vokaalide õigehääldust,

näiteks pikk *õ, ä, ü, ö*, sellistes sõnades, kus kirjapildis j-i ei ole, aga lapsed hääldavad seda sõnas, näiteks *püüan, müüakse* jne.

Tavaklassides on raske õpilastel omandada vokaalide õigehääldust, näiteks: *õ, ä, ü, ö*, ühendites *jõe, jõu*, silpides *li, ni, si, ti, di*, on palatalisatsioonivead. Esinevad ka rõhuvead, aga hääliku vead domineerivad, lisaks sellele on raske õpetada pehmemadama e palataliseerima *l, t, m*-i.

Kokkuvõte

Käesolevas bakalaureusetöös võrdles töö autor keelekümbuskooli ja vene õppekeele kooli 3.klasside õpilaste hääldust ning õigehäälduse õpetamisel kasutatavaid meetodeid ja lühitekste. Uuringu teostamiseks andmete saamiseks viis töö autor läbi intervjuud õpetajatega. Intervjuude käigus rääkisid küsitletavad ka meetoditest, mida nad kasutavad oma töös, et arendada õpilaste eesti keele hääldust ning millised raskused ja takistused selles töös ilmnevad.

Bakalaureusetöö teoreetilises osas on välja toodud õpiväljundid põhikooli riiklikust õppekavast, lisaks sellele õppemeetodid, mida kasutatakse korrektse häälduse omandamisel, ilmnevad raskused õigehäälduse õpetamisel, keelekümbuse kui meetodi põhimõtted häälduse omandamisel ning õpetaja kui eeskuju, lastele hääldusmudeli andja. Selleks, et selgitada välja võimalikud keelekümbuskooli ja tavakooli õpilaste eesti keele häälduse erinevusi, küsitles töö autor nelja õpetajat, seejärel toimusid tundide vaatlused, mille alusel sai teha järeldusi ja mis andis võimaluse võrrelda vaatlustulemusi intervjuudes antud andmetega.

Sellest töö koostamisel kogutud andmed ning nende kõrvutamine võimaldab tõdeda, et vaadeldud keelekümbuskoolis õppivate ja vene õppekeele koolides õppivate laste eesti keele häälduse erinevus on väga suur. Keelekümbusklassides vestlevad lapsed omavahel vaid eesti keeles, nad on võimelised ise lauseid koostama ning oma mõtteid väljendama korrektses eesti keeles. Eesti keelt kasutavad lapsed meeleldi, neid ei sunnita seda tegema, õpilased on harjunud kasutama kõikides õpiolukordades eesti keelt. Tavaklassides, st vene õppekeele koolide vaadeldud klassides räägivad lapsed omavahel vene keeles ka eesti keele tundides ja õpiolukordades, mis eeldavad vaid õpitava keele kasutamist. Mõjur kasutatava keele valikmisel on kindlasti ka õpetaja eeskuju. Nii õpetajatel kui ka õpilastel on eesti keeles rääkides märgatavalt suur aktsent. Lapsed ei ole võimelised oma mõtteid eesti keeles väljendama, kõik küsimused ja vastused on sõnastatud vene keeles.

Olulisel kohal on õpetaja kui hääldusmudeli andja mõju õpilaste hääldus ekujundamisel.

Kirjandus

Ainekava keel ja kirjandus. Narva: Narva Vanalinna Riigikool
<http://www.nvrk.edu.ee/wp-content/uploads/2016/09/Ainekava-keel-ja-kirj-pk.pdf>
(viimati vaadatud 06.05.2018).

Asser, Hiie 2003. *Varajane osaline ja täielik keeleimmersion Eesti muukeelse hariduse mudelitena*. Tartu: Tartu Ülikool.

Eesti keel teise keelena. Eesti keele ainekava. Kiviõli: Kiviõli Vene kool.
[file:///C:/Users/Veronika/Downloads/5%20Eesti%20keel%201-3%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Veronika/Downloads/5%20Eesti%20keel%201-3%20(1).pdf) (viimati vaadatud 06.05.2018).

IÕ = *Innove õppekavad. Eesti keel*. Tallinn: SA Innove
<https://oppekava.innove.ee/pohiharidus/keel-ja-kirjandus/eesti-keel/> (viimati vaadatud 06.05.2018).

Kalda, Inna 2013. *Laste eesti keeles rääkima innustamine keele ja kõnetegevustes varajases keelekümbeluses. Bakalaureusetöö*. Narva: Tartu Ülikooli Narva kolledž.

Kebbinau, Maire; Aja, Urve 2011. *Õppimine ja õpetamine mitmekultuurilises õpikeskkonnas: keelekümbelusprogrammi näitel*. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Martinson, Barbara; Sauman Chu 2008. *Impact of Learning Style on Achievement When Using Course Content Delivered Via a Game-based Learning Object*. Pennsylvania: IGI Global.

Mehisto 2009 = *Keelekümbeluse käsiraamat*. 2009. Koost. Peeter Mehisto. Tallinn: Keelekümbelusprogrammi lapsevanemate liit.

Mehisto, Peeter; Jesús Frigols, María; Marsh, David 2010. *Lõimitud aine- ja keeleõpe*. Tallinn: Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed.

Meister, Lya 2011. Eesti vokaali- ja kestuskategooriad vene emakeelega keelejuhtide tajus ja häälduses. *Eksperimentaalfoneetiline uurimus*. Tartu: Taru Ülikooli Kirjastus.

Pivec, Maja; Dziabenko, Olga 2004. *Game-based Learning Framework for Collaborative Learning and Student E-teamwork*. E-Mentor 2 <http://www.e-mentor.edu.pl/xml/wydania/4/42.pdf> (viimati vaadatud 06.05.2018).

Pool, Raili 2005. *Teine keel. Uurimusi eesti keele kui teise keele omandamisest*. Tartu: Tartu Ülikool.

Rannut, Mart 2003. Foneetilisest aktsendist eesti keeles. *Metoodilisi võtteid eesti keele õpetamiseks : eesti keele välisõppe seminar 21.-23. juuli 2003, Mäeküla : ettekanded ; 1 (TPÜ eesti filoloogia osakonna veebitoimetised. Metoodika)*. Toimet. Tiina Rütmaa. Tallinn: Tallinna Ülikool: 28-36.

Talak-Kiryk, Amy 2010. *Using Games In A Foreign Language Classroom*. Vermont: SIT Graduate Institute.

Lisad

Lisa 1. Intervjuu küsimused

1. Milliseid meetodeid Teie kasutate õige häälduse õpetamisel?
2. Millised probleemid esinevad lastel õige häälduse omandamisel?
3. Milliste vokaalide, konsonantide, diftongide hääldust on raske omandada, kas domineerivad hääliku- v rõhuvead jms.
4. Kuidas Teie hindate õpilaste eesti keele häälduse korrektsust?
5. Kuidas on viimaste aastate jooksul paranenud/halvenenud laste eesti keele hääldus?
6. Mis viisil Teie korrigeerite oma õpilasi, kui nende hääldus pole korrektne?
7. Kui tihti ja kui kaua Teie pöörate tähelepanu õigele hääldusele?

Lisa 2. Tunnivaatluse tabel

Klass:

Aine:

Kuupäev:

Tunni teema:

Eesmärk:

Hinnatavad aspektid	Analüüsikategooriad		Vaatleja tähelepanekud
	Õpetaja tegevus	Õpilaste tegevus	
Õpetaja keeletase			
Laste keeletase			
Kasutatud materjalid			
Kasutatud meetodid			
Vigade parandamine			

Andmed: Autori koostatud.

Vaatleja mõtted, märkmed, küsimused:

Lisa 3. Õpetajate poolt välja toodud meetodid

Tabel 1. Õpetajate poolt välja toodud meetodid

Õpetajate poolt välja toodud meetodid	Kas kasutati?	Mis eesmärgil?	Kas realselt toimib?
EKEK õpetaja			
Sõnade kordamine	jah	Et saavutada sõna korrektset hääldust	Jah, lapsed kordavad sõnu ning sellisel viisil omandavad ka korrektset hääldust
Rutiinsed tegevused	jah	Et lastel oleks võimalus jutustada oma sõnadega, mida nad on kuulnud	Jah, lapsed on võimelised iseseisvalt lauseid koostama ja oma mõtteid väljendama.
Õpilaste keelevigu ei tõsteta esile	jah	Et lastel poleks kartust eesti keele kasutamise ees	Jah, tänu sellele võtsid kõik lapsed aktiivselt tunnist osa ning ei kartnud vastata.
Õpetajate eeskuju	jah	Et lapsed vestleksid omavahel eesti keeles, oluline on hoiak, et see ei ole sundus vaid eesmärk	Jah, eeskuju toel rääkisid lapsed omavahel vaid eesti keeles, nii rühmatööde ajal kui ka millegi üle arutlemisel
Luuletuse lugemise võistlused	ei	Tehakse videosalvestused ning seepärast lapsed harjutavad kodus, nad püüavad	(vaatluste ajal seda polnud)
VKEK õpetaja			
Sõnade kordamine	jah	Et saavutada sõna korrektset hääldust	Jah, lapsed kordavad sõnu ning sellisel viisil omandavad ka korrektset hääldust
Luuletused	ei		

VKEK õp 1			
Laulud	ei	Aitavad omandada õiget hääldust ning elavdavad keeleõpet	
Luuletused	ei	Aitavad omandada õiget hääldust ning elavdavad keeleõpet	
Salmid	ei	Aitavad omandada õiget hääldust ning elavdavad keeleõpet	
Sõnade kordamine	jah	Et saavutada sõna korrektset hääldust	Ei toimunud. Kui laste hääldus ei olnud korrektne, läks õpetaja tegevustega edasi
Hääldusharjutused puhkepauside ajal	ei		
VKEK õp 2			
Laulud	ei		
Kooris kordamine	jah	Et saavutada korrektset hääldust	Ei, kuna lapsed kordasid valesti ja õpetaja läks edasi
Kuulamistekstid	ei		
Sõnade kordamine	jah	Et saavutada sõna korrektset hääldust	Ei, kuna lapsed ikka kordasid valesti ja õpetaja läks edasi
Ümberjutustamine	ei		
Luuletused	ei		

Valju häälega lugemine	jah	Et saavutada korrektset hääldust	Kasu ei olnud, kuna korrektset hääldust ei saavutata ning tekstide kohta esitasid õpilased küsimused vene keeles.
------------------------	-----	----------------------------------	---

Andmed: Autori koostatud.

Lisa 4. Meetodid, mida küsitletud õpetajad intervjuudes ei nimetanud, kuid vaadeldud tundides kasutasid

Tabel 2. Meetodid, mida küsitletud õpetajad intervjuudes ei nimetatud

Meetodid, mida õpetaja ei nimetanud, kuid kasutas	Mis eesmärgil?	Kas toimib?
EKEK õpetaja		
Valju häälega lugemine	Lapsed suurendavad sõnavara ning saavad harjutada hääldust, intonatsiooni, fraase	Jah, laste hääldus oli heal tasemel ning nad said harjutada hääldust, intonatsiooni ja fraase
Jutustamine	Et stimuleerida loovat mõtlemist, laiendada sõnavara	Jah, ilmnes loov mõtlemine ning õpilasel on lai sõnavara
Kooris lugemine	Et saavutada korrektset hääldust	Jah, isegi kooris lugemisel oli tervel klassil eesti keele hääldus heal tasemel

Dialogid	Et laiendada õpilaste sõnavara ja keelekasutussituatsioone	Jah, dialogide ajal väljendasid lapsed vabalt oma mõtteid
VKEK õpetaja		
Mängud	Et pakkuda lastele erinevaid võimalusi leida olukordadele lahendusi. Mängud saavad soodustada sõltumatu ja oskusliku kõne arengut	Oli näha, et õppimise protsess on haarav, rõõmurohke ja kerge
Valju häälega lugemine	Et lapsed suurendaksid oma sõnavara ning matkiksidi fraase, intonatsiooni ja artikulatsiooni	Jah, laste hääldus oli heal tasemel ning nad said imiteerida fraase, intonatsiooni ja hääldust
Laulud	Et lapsed saaksid kuulata erinevaid helisid, intonatsiooni, rütmi ja keelemustreid ning see aitab õpitavat keelt elavdada	Jah, oli näha, et tänu sellele elavdatakse õpitavat keelt
VKEK õp 1		
-		
VKEK õp 2		
Mängud	Et pakkuda lastele erinevaid võimalusi leida olukordadele lahendusi. Mängud saavad soodustada sõltumatu ja oskusliku kõne arengut	Kasu ei olnud, kuna õpetaja seletused ja mänguline tegevus kulgeb mitte õpitavas, vaid laste emakeeles

Töölehed	Et anda lastele aega iseseisvaks mõtlemiseks töölehe täitmisel ning seejärel lugeda vastuseid valju häälega	Kasu ei olnud, kuna korraga oli kasutusel liiga palju erinevaid töölehti ning lapsed ei jõudnud õigeid vastuseid leida, õpetaja ütles vastused ette, lapsed peamiselt vaikisid
----------	---	--

Andmed: Autori koostatud.

Lisa 5. Lühitekstid

Kõnelemisoskuse arendamise ülesanded keelekümblusklassis

1. Kõnelemisoskuse (ja kirjutamisoskuse) arendamise ülesanne "Kolm karu"

Vanus: 7-8 aastat/ 1. keelekümblusklass

Teema: muinasjutt "Kolm karu"

Eesmärgid:

1. Õpilane õpib küsimusi koostama. Teab, et küsimus algab küsisõnaga ja lõpeb küsimärgiga.
2. Õpilane koostab teemakohase küsimuse.
3. Õpilane omandab/kinnitab muinasjutus kasutatavat sõnavara (mets, karu, tuba, kauss, tool, voodi, sööma, magama, tulema)
4. Õpilane omandab küsisõnu ja õpib neid kõnes kasutama (mis? kes? kus? kuhu? mitu? mida? missugune? jt)
5. Õpilane harjutab küsimustele vastamist.

Vahendid: korv, rätik/ karu mask

Võtte: küsimuste koostamine, küsimustele vastamine

Koos loetakse muinasjutt "Kolm karu"läbi. Muinasjutu tekst on olemas 1. keelekümblusklassi eesti keele õpikus. Seletatakse lahti raskemaid sõnu ja väljendeid. Siis seletab õpetaja kuidas ühele tegelasele saab küsimusi esitada (kui õpilased ei ole seda varem õppinud). Küsisõnad peavad olema tahvlile või sedelitele kirjutatud. Siis palub õpetaja koostada kolm küsimust tüdrukule (muinasjutu tegelasele).

Nt: MIDA SA METSAS NÄGID?

MITU KAUSI OLI LAUAL?

KUS SA MAGASID?

Küsimusi panevad õpilased vihikusse kirja. Siis kutsutakse klassi ette õpilane, kes mängib tüdruku osa. Talle pannakse rätik pähe ja antakse korv kätte. Õpilased esitavad kordamööda küsimusi, tüdruk vastab. Kui tüdruk on viiele küsimusele vastanud, siis toimub vahetus: vastajaks tuleb keegi teine. Kui õpilastel ei ole raskusi küsimuste koostamine ja tunnis jääb aega, siis võib ka karule küsimusi koostada ja esitada.

See on ülesanne, mida võib kasutada mis tahes ilukirjandusliku teksti lugemise järgselt.

2. Täpsusharjutus "Päevaplaan"

Vanus: 7-8 aastat/ 1. keelekümblusklass

Teema: Päevaplaan

Eesmärgid:

1. Õpilane omandab sõnavara teemal "Päevaplaan" (tõuseb üles, peseb, sööb, läheb, õpib, mängib, magab, näeb, hommikul, päeval, õhtul)
2. Õpilane harjutab ainsuse 3. pöörde lõpu kasutamist
3. Õpilane õpib kasutama lausemalle, mis on antud ette aabitsas lk 41.
3. Õpilane arendab loovliikumist.

Vahendid: kott sedelitega, millele on kirjutatud õpilaste nimed

Võtte: tegevuste äraarvamine

Kui õpilased kardavad veel rääkida, siis toeks võib kirjutada tahvlile või seinale laused, mida läheb harjutuse läbiviimiseks vaja:

MIDA TEEB ...?

TUBLI, ÕIGE VASTUS.

VALE VASTUS, KES PARANDAB?

Klassi ette tuleb kaks õpilast(nt Maksim ja Natalja). Maksim etendab mingit tegevust, mille kohta on olemas pilt ja lause aabitsas. Natalja tõmbab kotist sedeli välja, loeb sellel oleva nime ja küsib: ..., MIDA TEEB MAKSIM? See õpilane, keda nimetati vastab. Maksim annab tagasiside: kas vastus oli õige või vale. Siis toimub vahetus: Naatlja etendab tegevust, Maksim tõmbab kotist nime ja esitab küsimuse. Tegevus kordub.

Klassi ette tuleb järgmine paar. Harjutamine jätkub.

3. Soravusharjutus (infolüingaga ülesanne).

Vanus: 7-8 aastat/ 1. keelekümbelusklass

Teema: Jõulud. Kuusehted.

Eesmärgid:

1. Õpilane omandab sõnavara teemal "Kuusehted" (sukk, täht, pall, pulgakomm, kuu, kelluke, ingel, kingitus, vanik, küünal).
2. Õpilane harjutab küsimuste esitamist.
3. Õpilane kordab värvide nimetusi.
4. Õpilane arendab peenmotoorikat.
5. Õpilane arendab kirjutamisoskust.

Vahendid: töölehed kahes variandis, värvilised pliatsid, sedelid värvide nimetustega, piltsõnastik seinal "Kuusehted".

Võte: Info hankimine lünga täitmiseks.

Õpilased on jagatud paaridesse. Iga paariline saab töölehte infolüingaga. Töölehed on kahes erinevas variandis. Alguses õpilane loeb ülesannet ja värvib osad ehted nii, nagu on märgitud töölehel. Mõned ehted jäävad tal värvimata. Siis küsib ta pinginaabrit, mis värvi need ehted on. Värvib vastavalt saadud vastusele. Töö lõpus tööd võrreldakse. Nad peaksid olema sarnased, siis on ülesanne õigesti tehtud.

Töölehed on lisades.

TERVITUSLAUL

(öeldakse vaheldumisi õpetaja ja lapsed)

Tere kõigile, tere kõigile! (käed külgedel kummardatakse kergelt ette)

Kõigile meie lastele! Kõigile meie lastele! (käed sirutatakse küünarnukist ette)

Heia, heia, holla! Heia, heia, holla! (käed puusas hüpeldakse kohapeal)

Meil on lõbus olla! Meil on lõbus olla! (käed puusas keerutatakse ringi)

EMA KEETIS PUTRU

Näpulistel on kõht tühi. (liiguta parema käe sõrmi ja teepaar käeringi kõhu peal)

Ema keetis putru. (ringita näpuga teise peo pesas)

Pani võid sisse (kõik näpud koos toksa peopessa)

Pani soola sisse (tee soolaraputamise liigutusi sõrmedega teise peo kohal)

Puder sai valmis. (tõsta vasaku käe peopesa nõgusalt üles)

Andis süüa Põialpoisile, (anna põidlale)

Andis süüa Kotinõelale, (nimetissõrmele)

Andis süüa Pikk-Peetrile, (keskmisele sõrmele)

Andis Nimeta-Matsile, (eelviimasele sõrmele)

Andis Väike-Atsile. (väikesele sõrmele)

Andis sinule (näita käega teisele),

Andis minule, (näita käega endale),

Nämm-nämm-nämm! (tee ringe kõhu peal)

Kõht sai täis! Aitäh!

HEAD LAPSED

Suri-muri, halb ja kuri. (käed koos, sõrmed vaheldumisi, keerutatakse käsi randmest
paremale ja vasakule)

Mine välja lapse seest! (käed hooga lahti ette laiali)

Laps ei taha olla paha, (raputatakse peaga)

Naeratab ja pai teeb. (naeratakse ja tehakse pai kas endale või kaaslasele)

KIISUD LÄHEVAD SAUNA

Kiisud lähevad sauna. (immiteeri kassi kõndi kahel jalal)
Siin on külm vesi, (tee ühe käe sõrmega teise peopesal näpuga ringe ja värista end)
Tip-tip-tip, (kõnni sõrmedega lapse küünarnukini)
Siin on soe vesi (tee sõrmega küünarnukil ringe ja näita, et on soe)
Tip-tip-tip, (kõnni näppudega lapse õlani)
Aga siin allikas vesi keeb (kõdita kaenlaalust)
Vull-vull-vull.

KIISUKÕDI

Miilu-maalu, Miisu,
Kus on meie kiisu? (ringita ühe käe näpuga teise peopesal)
Trepist üles, (kõnni sõrmedega mööda lapse kätt õla poole)
Trepist alla, (kõnni sõrmedega mööda lapse kätt küünarnukini allapoole)
Trepil alla peitu! (pista kälaba kaenla alla ja kõdita).

PATSU-PATSU KOOKI

Patsu-patsu kooki (patsuta peopesi vastakuti vaheldumisi parem ja vasak peal)
Veere-veere kakku, (ringita peopesi üksteise peal)
Sili sealihaga, (tee parema käega teise käeseljale pai)
Kasta kanamunaga. (sama teise käega)
Pane ahju supsti! (käed hoogsalt ette)
Võta välja lupsti! (käed hoogsalt rinnale)
Söö ära nämm-nämm-nämm! (kätega suu juurde, nagu ampsaks)

SILE TEE

Sile tee, sile tee, sile tee, (istudes lükka kätega mööda jalgu põlvedeni 3x)
Künklik tee, künklik tee, künklik tee, (jalad koos tõsta varvastele ja kandadele vaheldumisi)
Kivid-kännud, kivid-kännud, kivid-kännud, (3 korda vaheldumisi parem ja vasak jalg varbale)

Auk! (jalad põlvest laiali)
Pauh! (kukud kätega jalgade vahele)

TEERULL

Teerull, teerull, (suru parem käsi rusikasse ja keera sõrmed ülespoole ja allapoole)
Mis sa teed? (vasaku käe peopesa keera küsides väljapoole)
Rullin teed, rullin teed! (tõmba parema käe sõrmenukkidega üle teise lapse selgroo)

TII-TII TIHANE

Tii-tii, tihane, vaa-va, varblane. (tõsta parema ja vasaku käega vaheldumisi käeseljanahast õrnalt kinni hoides käsi üles-alla)
Hüppas üle oa-aia, (peopesad kokku ja hooga vasakule)
Kargas üle kapsaaia. (sama paremale)
Läks lendu vurr! (käed randmest risti ja lehvita nagu tiibu)

KÄSI VÄSIS

Palju joonistas(kirjutas) mu käsi (keeruta käelabasiid randmest väljapoole)
Käsi ruttu ära väsis. (sama teistpidi)
Puhka, puhka, väike käsi, (raputa randmest aeglaselt käsi)
Ära enam ära väsi. (raputa kiiresti)

ELEKTER LIIGUB

Postid, postid, (joonista teise lapse seljale kaks posti ülevalt alla)
Traadid, traadid. (tõmba risti kaks joont peale)
Elekter! (kõdita mõlema käega teist külgedelt)

KUTS LÄEB KARJA

Kuts läheb karja	(käed lõdvalt ees rippu
linta-lonta, linta-lonta!	Jalgadega lontivat kõnnakut immiteerida)
Kuts tuleb karjast	(käed ette nagu käpad
vinta-vänta, vinta-vänta!	Jalgadega kiiret jooksu tehes peput keerutades)

LAPSE KÄSI

Lapse käel on viis sõrme,	(parema käe peopesa keerata randmest väljpoole sõrmed laiali)
viis sõrme lapse käel.	(sama vasaku käega)
Üks ja kaks ja kolm ja neli,	(alates põidlast suruda sõrmed rusikasse)
Viies sõrm on väikene.	(painutada väikest sõrme peopessa ja üles sirgeks)

SÖRMEMÄNG

Kathleen Bartlett

Kaks prisket härrat said kokku teel,	(Pöidlad püsti, käsi rusikas.)
viisakalt kummardasid, veel ja veel.	(Pöialdega kummardus ettepoole)
Tere! Tere!	(Pöialdega painutus tahapoole)
Tere! Veel ja veel ja veel.	
Kaks sihvakat daami said kokku teel,	(Pöidlad ja nimetissõrmed püsti, käsi rusikas.)
viisakalt kummardasid, veel ja veel.	(Nimetissõrmedega kummardus ettepoole)
Tere! Tere!	(Nimetissõrmedega painutus tahapoole)
Tere! Veel ja veel ja veel.	
Kaks politseimeest pikka said kokku teel,	(Lisanduvad püsti pikkpeetrid)
viisakalt kummardasid, veel ja veel.	(pikkpeetritega kummardus ettepoole)
Tere! Tere!	(pikkpeetritega painutus tahapoole)
Tere! Veel ja veel ja veel.	

Kaks väikest koolipoissi said kokku teel,
viisakalt kummardasid, veel ja veel.
Tere! Tere!
Tere! Veel ja veel ja veel.

(Lisanduvad püsti nimetamatsid))
(nimetamatsidega kummardus ettepoole)
(nimetamatsidega painutus tahapoole)

Kaks pisikest beebit said kokku teel,
viisakalt kummardasid, veel ja veel.
Tere! Tere!
Tere! Veel ja veel ja veel.

(Lisanduvad püsti väikesed atsid)
(väikeste atsidega kummardus ettepoole)
(väikeste atsidega painutus tahapoole)

KARUMÕMM

Tantsib tore karumõmm, (tehakse taaruvalt ring ümber enda)
Vantsib vahva karujõmm. (taaruvalt mõni samm ette)
Mõmm-mõmm, mõmm-mõmm, (ühe koha peal tehakse taaruvaid samme)
Kuni pikali käib kõmm. (kükitatakse või kukutakse pikali)

AUTOSÕIT

Auto sõidab mäest üles, (kükakil olekust, käed rusikas ees, hakatakse üles tõusma ja
tehakse rusikatega randmest väljapoole ringe nagu ratastega)
Auto sõidab mäest alla. (tagasi kükakile, rusikatega ringid sissepoole)
Virra-vurra mäest üles. (sama korratakse)
Pirra-parra mäest alla.

Summary

The theme of this work is Estonian short texts used for teaching pronunciation in Ida-Virumaa schools. In this baccalaureate work the author has compared the pronunciation of third grade children in language immersion schools and in schools with Russian study language. For comparison author took interviews with teachers about methods that they use in their work to make sure that the pronunciation of the children is correct and what are the main difficulties and obstacles.

In the theoretical part of the work there are presented learning outcomes of the national curriculum that are used for acquisition of the correct pronunciation, difficulties, principles of language immersion method for acquiring pronunciation and a teacher as an example of pronunciation for children.

In order to see differences in pronunciations between schools with language immersion and with Russian study language teachers were interviewed in the first place and then there were made observations of classes, based on what it was possible to make conclusions and comparisons with teachers' interviews.

From this work, it can be seen that the pronunciations of language immersion and Russian study language students have huge differences. In schools with language immersion children speak to each other only in Estonian, they are able to make phrases in Estonian and express their thoughts in correct Estonian language. This is not enforced, it is more that children are used to this. However, in ordinary classes, children talk to each other only in Russian and this situation is caused by teacher's example. In addition, both teachers and students in ordinary classes have a markedly high accent. Children are not able to express their thoughts in Estonian, all questions and answers are presented in Russian.

The role of the teacher's example of pronunciation has an important place.